

**Anàlisi dels delictes que poden
tenir la consideració de violència
masclista en relació a la previsió de
l'art. 31.6 Llei 5/2008**

Marina Roig Altozano

Advocada penalista

L'assistència lletrada de les víctimes a comissaria

- Art. 31.6 Llei 5/2008, 24.04 (reformat per Llei 7/2020, 22.12): *“quan una dona acudeix a una comissaria com a conseqüència d’haver viscut qualsevol de les manifestacions de violència masclista, els agents de la Policia de la Generalitat-Mossos d’Esquadra han de requerir al col·legi d’advocats la presència d’un lletrat per a garantir l’assistència lletrada des del moment inicial de la denúncia”*
- S’amplia l’assistència lletrada a comissaria a totes les dones víctimes de violència masclista, fins ara només a les dones víctimes de violència masclista en l’àmbit de la parella
- L’aplicació d’aquesta disposició genera molts dubtes i avui dia encara no s’està aplicant de manera amplia
 - Quin abast té aquesta l’assistència lletrada?
 - Denúncia a comissaria: organització d’un torn de lletrats/des de guàrdia especialitzat
 - Denúncia a Jutjat de guàrdia
 - Procediment judicial → tramitació expedient justícia gratuïta
 - En quins delictes denunciats es requereix l’assistència lletrada?
 - És una previsió a aplicar sempre que una dona interposi una denúncia?

Què entenem com a delictes de violència masclista

- Art. 3 Llei: “als efectes d’aquesta llei s’entén per violència masclista la violació dels drets humans que s’exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d’un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, té com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeixen en l’àmbit públic com en el privat”
- No qualsevol delictes en que la dona és víctima
- Requisits:
 - Que l’acte es pugui considerar com una manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d’un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones
 - Mitjà comissiu ampli: mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions
 - Resultat: que produeixi un dany o patiment físic, sexual o psicològic
- Caldrà una anàlisi individualitzada de cada situació
- La pròpia llei determina quines són les formes de violència masclista i els àmbits en que es manifesten les situacions de violència masclista

Formes de violència masclista (art. 4)

- **Violència física:** comprèn qualsevol acte de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.
- **Violència psicològica:** comprèn tota conducta o omissió que produeix en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaques, humiliació, vexacions, menyspreu, exigència d'obediència o submissió, coerció verbal, insults, aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat. La violència masclista també es pot dur a terme amb l'amenaça o la causació de violència física o psicològica contra l'entorn afectiu de la dona, especialment els fills i filles o altres familiars que hi convisquin o hi tinguin una relació directa, quan es dirigeixi a afligir la dona. També inclou la violència ambiental, que es duu a terme per mitjà de l'exercici de la violència sobre béns i propietats de la dona, amb valor econòmic o sentimental, o sobre els animals amb els quals té un vincle d'afecte, amb la finalitat d'afligir-la o de crear un entorn intimidatori.
- **Violència sexual i abusos sexuals:** comprèn qualsevol acte que atempti contra la llibertat sexual i la dignitat personal de la dona creant unes condicions o aprofitant-se d'un context que, directament o indirectament, imposin una pràctica sexual sense tenir el consentiment ni la voluntat de la dona, amb independència del vincle que hi hagi entre la dona i l'agressor o agressors. Inclou l'accés corporal, la mutilació genital o el risc de patir-ne, els matrimonis forçats, el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual, l'assetjament sexual i per raó de sexe, l'amenaça sexual, l'exhibició, l'observació i la imposició de qualsevol pràctica sexual, entre altres conductes.

- **Violència obstètrica i vulneració de drets sexuals i reproductius:** consisteix a impedir o dificultar l'accés a una informació veraç, necessària per a la presa de decisions autònomes i informades. Pot afectar els diferents àmbits de la salut física i mental, incloent-hi la salut sexual i reproductiva, i pot impedir o dificultar a les dones prendre decisions sobre llurs pràctiques i preferències sexuals, i sobre llur reproducció i les condicions en què es duu a terme, d'acord amb els supòsits inclosos en la legislació sectorial aplicable. Inclou l'esterilització forçada, l'embaràs forçat, l'impediment d'avortament en els supòsits legalment establerts i la dificultat per a accedir als mètodes contraceptius, als mètodes de prevenció d'infeccions de transmissió sexual i del VIH, i als mètodes de reproducció assistida, i també les pràctiques ginecològiques i obstètriques que no respectin les decisions, el cos, la salut i els processos emocionals de la dona
- **Violència econòmica:** consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de llurs fills o filles, en l'impagament reiterat i injustificat de pensions alimentàries estipulades en cas de separació o divorci, en el fet d'obstaculitzar la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella i en l'apropiació il·legítima de béns de la dona.
- **Violència digital:** consisteix en els actes de violència masclista i misogínia en línia comesos, instigats, amplificats o agreujats, en part o totalment, amb l'ús de tecnologies de la informació i de la comunicació, plataformes de xarxes socials, webs o fòrums, correu electrònic i sistemes de missatgeria instantània i altres mitjans semblants que afectin la dignitat i els drets de les dones. Aquests actes causen danys psicològics i, fins i tot, físics; reforcen estereotips; danyen la dignitat i la reputació; atempten contra la privacitat i la llibertat d'obrar de la dona; li causen pèrdues econòmiques, i obstaculitzen la seva participació política i la seva llibertat d'expressió.
- **Violència de segon ordre:** consisteix en la violència física o psicològica, les represàlies, les humiliacions i la persecució exercides contra les persones que donen suport a les víctimes de violència masclista. Inclou els actes que impedeixen la prevenció, la detecció, l'atenció i la recuperació de les dones en situació de violència masclista.
- **Violència vicària:** consisteix en qualsevol tipus de violència exercida contra els fills i filles amb la finalitat de provocar dany psicològic a la mare.

Àmbits en que es pot manifestar la violència masclista segons la llei (art. 5)

- **Violència en l'àmbit de la parella:**consisteix en la violència física, psicològica, digital, sexual o econòmica exercida contra una dona i perpetrada per l'home que n'és o n'ha estat el cònjuge o per la persona que hi té o hi ha tingut relacions similars d'afectivitat.
- **Violència en l'àmbit familiar:**consisteix en la violència física, digital, sexual, psicològica o econòmica exercida contra les dones i els menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres de la mateixa família o per membres del nucli de convivència, en el marc de les relacions afectives i dels lligams de l'entorn familiar. Inclou els matrimonis forçats. No inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella.
- **Violència en l'àmbit laboral:**consisteix en la violència física, sexual, econòmica, digital o psicològica que es pot produir en l'àmbit públic o privat durant la jornada de treball, o fora del centre i de l'horari establert si té relació amb la feina. Pot adoptar els tipus següents:
 - a) Assetjament per raó de sexe: consisteix en qualsevol comportament no desitjat, verbal o físic, relacionat amb el sexe o gènere de la dona, realitzat amb el propòsit o efecte d'atemptar contra la dignitat, la indemnitat o les condicions de treball de les dones pel fet d'ésser-ho, creant un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest que dificulti llur promoció, ocupació de funcions, accés a càrrecs directius, remuneració i reconeixement professional, en equitat amb els homes.
 - b) Assetjament sexual: consisteix en qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat i la llibertat d'una dona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.
 - c) Discriminació per embaràs o maternitat: consisteix en tot tracte desfavorable a les dones relacionat amb l'embaràs o la maternitat, existent o potencial, que comporti una discriminació directa i una vulneració dels drets fonamentals a la salut, a la integritat física i moral i al treball.

- **Violència en l'àmbit social o comunitari: comprèn les manifestacions següents:**

- a) Agressions sexuals: ús de la violència física i sexual contra les dones determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per a demostrar poder i abusar-ne.
- b) Assetjament sexual.
- c) Tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual i amb altres finalitats amb dimensió de gènere.
- d) Mutilació genital femenina o risc de patir-ne: inclou qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o que hi produeixi lesions, encara que consti el consentiment exprés o tàcit de la dona.
- e) Violència derivada de conflictes armats: inclou totes les formes de violència contra les dones que es produeixen en aquestes situacions, com l'assassinat, la violació, l'esclavatge sexual, l'embaràs forçat, l'avortament forçat, l'esterilització forçada, la infecció intencionada de malalties, la tortura o els abusos sexuals.
- f) Violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones, com els avortaments selectius i les esterilitzacions forçades.
- g) Feminicidis: els assassinats i homicidis de dones per raó de gènere, les induccions al suïcidi i els suïcidis com a conseqüència de la pressió i violència exercida cap a la dona.
- h) Agressions per raó de gènere.
- i) Vexacions, tractes degradants, amenaces i coaccions en l'espai públic.
- j) Restriccions o privacions de llibertat a les dones, o d'accés a l'espai públic o als espais privats, o a activitats laborals, formatives, esportives, religioses o lúdiques, i també restriccions a l'expressió en llibertat pel que fa a llur orientació sexual o expressió i identitat de gènere, o a llur expressió estètica, política o religiosa.
- k) Represàlies pels discursos i expressions individuals i col·lectius de les dones que reclamen el respecte de llurs drets, i també expressions i discursos públics que fomentin, promoguin o incitin directament o indirectament l'hostilitat, la discriminació o la violència envers les dones.

- **Violència en l'àmbit digital:** que es produeix a les xarxes de comunicació digitals (ciberassetjament, vigilància i seguiment, calúmnia, insults o expressions discriminatòries o denigrants, amenaces, accés no autoritzat als equips i comptes de xarxes socials, vulneració de privacitat, discursos d'incitació a la discriminació envers les dones, xantatges de caràcter sexual, etc)
- **Violència en l'àmbit institucional**
- **Violència en l'àmbit de la vida política i esfera pública de les dones**
- **Violència en l'àmbit educatiu:** qualsevol tipus de violència que es produeix en l'entorn educatiu entre els membres de la comunitat educativa. Es pot produir entre iguals, de major d'edat a menor d'edat o viceversa. Inclou l'assetjament, l'abús sexual i el maltractament físic, sexual, psíquic o emocional. Entre aquestes violències n'hi ha que es produeixen per raó de gènere o d'identitat sexual.
- **Qualsevol altres formes anàlogues que lesionin o siguin susceptibles de lesionar la dignitat, la integritat o la llibertat de les dones.**

Catàleg de delictes

- **De l'homicidi i les seves formes** (arts. 138, 139, 140 i 143 CP):
 - Quedaria inclòs l'homicidi, l'assassinat i la inducció i cooperació al suïcidi, exclòs l'homicidi imprudent
 - Àmbit de la parella i família: sempre
 - Àmbit comunitari: art. 5.Quart.g) inclou com a manifestació de la violència masclista en l'àmbit social o comunitari els feminicidis: els assassinats i homicidis de dones per raó de gènere, les induccions al suïcidi i els suïcidis com a conseqüència de la pressió i violència exercida cap a la dona (art. 3 Conveni d'Istanbul: per violència contra la dona per raó de gènere s'entendrà tota violència contra una dona perquè és una dona o que afecti a les dones de manera desproporcionada)
- **De l'avortament** (art 144 CP):
 - Avortament no consentit art. 144
 - Àmbit de la parella i família: sempre
 - Àmbit comunitari: art. 5.Quart.f) inclou com a manifestació de la violència masclista en l'àmbit social o comunitari la violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones, com els avortaments selectius
- **De les lesions** (art 147, 148, 149, 150, 151, 153, 156, 156 bis CP).
 - Quedarien excloses les lesions per imprudència
 - Àmbit de la parella i família: sempre
 - Àmbit comunitari: art. 5.Quart.d, f i h) inclou com a manifestació de la violència masclista en l'àmbit social o comunitari la mutilació genital femenina, les esterilitzacions forçades i les agressions per raó de gènere
- **De les lesions al fetus** (art 157 CP)
 - excloses les lesions per imprudència

- **De les detencions il·legals i segrestos** (art 163, 164, 165, 166, 167, 168 CP)
- **De les amenaces** (art 169, 170, 171 CP)
- **De les coaccions** (art 172, 172 bis, 172 ter CP)
- **De les tortures i d'altres delictes contra la integritat moral** (art. 173 a 177 CP)
- **De la tracta d'éssers humans** (art 177 bis CP)

Poden ser considerats tots supòsits de violència masclista en els àmbits de parella, familiar, social o comunitari i digital

Expressament inclosos a la llei com a violència masclista en l'àmbit familiar els matrimonis forçats de l'art. 172 bis CP (art. 5.Segon)

Expressament inclosos a la llei com a violència masclista en l'àmbit social o comunitari el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual i amb altres finalitats amb dimensió de gènere; les vexacions, tractes degradants, amenaces i coaccions en l'espai públic; les restriccions o privacions de llibertat a les dones (art. 5.Quart.c, i, j)

Expressament inclosos a la llei com a violència masclista en l'àmbit digital el ciberassetjament, la vigilància i el seguiment, les amenaces (art. 5. Quart)

- **Delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals:**
 - De les agressions sexuals (art 178, 179, 180 CP)
 - Dels abusos sexuals (art 181, 182 CP)
 - Dels abusos i agressions sexuals a menors de setze anys (art 183, 183 bis, 183 ter, 183 quater CP)
 - De l'assetjament sexual (art 184 CP)
- **Dels delictes d'exhibicionisme i provocació sexual (art 185, 186 CP)**
- **Dels delictes relatius a la prostitució i a l'explotació sexual i corrupció de menors (art 187, 188, 189 CP).**

La violència sexual està expressament inclosa com a violència masclista en l'àmbit de la parella, familiar, laboral, social o comunitari, digital i educatiu (art. 5. Primer, Segon, Tercer, Quart, Cinquè i Vuitè)

Expressament inclosos com a violència masclista en l'àmbit laboral l'assetjament sexual

Expressament inclosos com a violència masclistes en l'àmbit social o comunitari les agressions sexuals, l'assetjament sexual el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual i amb altres finalitats amb dimensió de gènere (art. 5.Quart.c, i, j)

- **Delictes contra la intimitat, el dret a la pròpia imatge i la inviolabilitat del domicili**
 - Del descobriment i revelació de secrets (art 197, 197 bis, 197 ter).
 - De la violació de domicili (art 202 CP)
- **Delictes contra l'honor**
 - De la calúmnia (art 205, 206, 207 CP)
 - De la injúria (208, 209, 210 CP), que inclourà el delicte lleu de vexacions injustes en l'àmbit familiar i de parella

Poden ser considerats tots supòsits de violència masclista en els àmbits de parella, familiar i social o comunitari

Està expressament inclosa com a violència masclista en l'àmbit digital a la llei el ciberassetjament, la vigilància i el seguiment, la calúmnia, els insults o les expressions discriminatòries o denigrants, les amenaces, l'accés no autoritzat als equips i comptes de xarxes socials, la vulneració de la privacitat, la manipulació de dades privades, la suplantació d'identitat, la divulgació no consentida d'informació personal o de continguts íntims, el dany als equips o canals d'expressió de les dones i dels col·lectius de dones, els discursos d'incitació a la discriminació envers les dones, el xantatge de caràcter sexuals per canals digitals i la publicació d'informació personal amb la intenció que altres persones agredeixin, localitzin o assetgin una dona (art. 5. Cinquè)

Expressament inclosos com a violència masclistes en l'àmbit social o comunitari les vexacions (art. 5. Quart. i)

- **Delictes contra les relacions familiars**

- Dels matrimonis il·legals (art 217, 218 CP)
- De la suposició de part i de l'alteració de paternitat, estat o condició del menor (art 220, 221, 222 CP)

Casos molt dubtosos

- **Dels delictes contra els drets i deures familiars**

- Del trencament dels deures de custòdia i de la inducció de menors a l'abandó de domicili (art 223, 224, 225 CP)
- De la sostracció de menors (art 225 bis CP).
- De l'abandó de família, menors o persones amb discapacitat necessitades d'especial protecció (art 226 a 233 CP).

Poden tenir cabuda com a violència en l'àmbit de la parella i familiar, que inclou la violència física, psicològica, digital, sexual o econòmica exercida contra les dones i els menors d'edat en el sí de la família o per la parella

- **Delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic**

Amb caràcter general no tindran la qualificació de violència masclista

Però, p ex el delicte d'insolvència punible de l'exmarit o parella que acompanya un impagament de pensions podria ser considerat u supòsit de violència masclista de caràcter econòmica?

Un delicte d'estafa amorosa?

Un delicte de danys sobre els bens de la dona en el marc d'una relació de parella pot ser entès com a violència masclista psicològica?

Un delicte d'apropiació indeguda dels bens de la dona por ser entès com a violència econòmica?

- **Delictes contra els drets dels treballadors (arts. 311 a 318) i contra els drets dels ciutadans estrangers (art. 318 bis)**

L'assetjament per raó de sexe està previst expressament com a violència masclista en l'àmbit laboral (art. 5.Tercer)

- **Delictes contra l'Administració pública**
 - De les negociacions i activitats prohibides als funcionaris públics i dels abusos en l'exercici de la seva funció (art 443 CP sol·licitud de favors sexuals).
- **Delictes contra l'Administració de Justícia**
 - Del trencament de condemna (art 468 CP)
- **Delictes contra la Constitució**
 - Dels delictes comesos amb motiu de l'exercici dels drets fonamentals i de les llibertats públiques garantides per la Constitució (art 510 CP delictes d'incitació a l'odi).
- **Delictes contra la Comunitat Internacional**
 - Dels delictes de lesa humanitat (art 607 bis CP)
- **Dels delictes contra les persones i béns protegits en cas de conflicte armat (art 611 CP)**

Problemes d'aplicació

- Encara no tenim uns criteris clars ni un protocol a MdE ni Jutjats
- CICAC ha establert un protocol incloent un catàleg de delictes però la intervenció del lletrat/ada a comissaria depèn de que MdE ho demanin al Col·legi de l'Advocacia corresponent: en la pràctica s'està aplicant en molt pocs casos
- És una llei catalana, no espanyola. Fins que no es modifiqui la Llei d'assistència jurídica gratuïta espanyola només està garantida l'assistència a comissaria, la resta del procediment queda a expenses de la tramitació de l'expedient de justícia gratuïta
- Recurs d'inconstitucionalitat interposat pel PP: recorre, entre d'altres coses, les definicions de violència masclista ampliades a l'art 4
- Necessitat de formació de tots els professionals que treballen en relació amb la violència masclista: sense una formació amb perspectiva de gènere no és possible tenir un criteri format del que s'ha d'entendre com a delicte de violència masclista